

ובפרט שהרועה¹ אהרן הכהן שבדורנו – כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו . . ע"י ה"קול קורא" שלו ד"לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה"², וההכרזה³ שצריכים רק "לצחצח את הכפתורים", ולאחרי' – ההודעה שכבר סיימו גם את זה, וצריך להיות רק "עמדו הכן כולכם"⁴ ללכת לקבל פני משיח צדקנו בגאולה האמיתית והשלמה.

לעילוי נשמת

איש חי ורב פעלים, איש הצדקה והחסד,
מקושר לכ"ק אדמו"ר מלך המשיח בכל מאודו ובכל נפשו,
עוסק בלהט בפירסום בשורת הגאולה והגואל
הו"ח ר' מאיר בן ר' שלמה ע"ה אביטן
נפטר כ"א סיון ה'תשע"ד
ת. נ. צ. ב. ה.

*

נדפס ע"י משפחתו שיחיו

הי שותף בהפצת עניני "משיח וגאולה"!!!
להקדשות ולפרטים נוספים:
טל.: 753-6844 (718) או 934-7095 (323)
אימייל: info@torah4blind.org

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:

<http://www.torah4blind.org>

TO DEDICATE AN ISSUE IN HONOR OF A LOVED ONE, CALL (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

בהעלותך

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק ד
(תרגום חפשי)

יוצא לאור על ידי

"מכון לוי יצחק"

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וחמש לבריאה
שבעים וחמש שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח

הוספה בשורת הגאולה

כו.

ובכל זה קומט צו נאָכמער הדגשה בדורות האחרונים, בעקבתא ועקבתא דעקבתא דמשיחא ובפרט בדורנו זה, דער דור האחרון פון גלות . . דוקא דער עקב שברגל, דער דור הכי אחרון, האָט דעם כח צו זיין „עולה מאלי“ און אויפהויבן די אַלע דורות שלפני זה, דורך דעם וואָס דער דור האחרון פון גלות ווערט דער דור הראשון פון גאולה – די גאולה פאַר אַלע אידן במשך כל הדורות!

ובפרט אז הרועה¹ אהרן הכהן שבדורנו – כ”ק מו”ח אדמו”ר נשיא דורנו . . דורך זיינע „קול קורא” פון „לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה”², און די הכרזה³ אַז מ’דאַרף נאָר „צופוצן די קנעפלעך”, און דערנאָך – די הודעה אַז מ’האָט שוין דאָס אויך פאַרענדיקט, און עס דאַרף נאָר זיין „עמדו הכן כולכם”⁴ צו גיין מקבל זיין פני משיח צדקנו בגאולה האמיתית והשלימה.

(משיחות ש”פ בהעלותך, י”ט סיון תנש”א)

- (1) שכן נקרא אהרן במקרא מפורש „שלושת הרועים” (זכר’ יא, ח. וראה תענית ט, סע”א).
- (2) נדפסו באגרות קודש שלו ח”ה ע’ שסא ואילך. שעז ואילך. תח ואילך. ח”ו ע’ תל ואילך.
- (3) ראה שיחת שמח”ת תרפ”ט.
- (4) ראה אגרות קודש אדמו”ר מהוריי”צ ח”ד ע’ רעט. „היום יום” טו טבת. ובכ”מ.

ובכל זה מתוספת הדגשה יתירה בדורות האחרונים, בעקבתא ועקבתא דעקבתא דמשיחא ובפרט בדורנו זה, הדור האחרון של הגלות . . דוקא העקב שברגל, הדור הכי אחרון, יש בכחו להיות „עולה מאלי” ולהעלות את כל הדורות שלפני זה, עי”ז שהדור האחרון דהגלות נעשה הדור הראשון דהגאולה – הגאולה לכל בני” במשך כל הדורות!

כלשון הגמרא: ⁷ „תנא סידורא דפת נקט”, דרושה חרישה, זריעה וכו’ ולאחר כל זאת מצויה עדיין בלחם זה פסולת; לא כן בלחם מן השמים; שלמענו לא היו נדרשות כל המלאכות⁸, וגם לא היתה בו שום פסולת⁹. לחם מן השמים זה שימש מזון לא רק לצדיקים, כי אם גם לבינונים – לאו דוקא לכאלו שהם במדרגת ה”בינוני” בתנאי¹⁰, אלא גם ל”בינונים” כפשוטו – מחצה זכויות ומחצה עוונות – וכן גם לאלו שהם במדרגה יותר פחותה מ”בינוני” כפשוטו – רשעים. המן גם כשהיה מזון לרשעים, היה באופן ש”לא היה בו פסולת”: אף לאחר שנאכל לא איבד המן מעלתו המיוחדת ולא נשתנה גם לאחר שכבר נעשה דם ובשר כבשרם. יתרה מזו: לא זו בלבד שהמן לא נשתנה על ידי אכילת הרשעים (אפילו נושאי פסל מיכה)¹¹, ונשאר במהותו ובמעלתו, אלא מתוך שהמן במעלתו נתעכל בהם בפנימיות, הרי פעל בהם זיכוכ. וכמארו”ל¹²: „לא ניתנה תורה לדרוש אלא לאוכלי המן”, שעל ידי אכילת המן נעשו בני ישראל ראויים לקבלת ודרשת התורה; השפעת המן היתה על כל הסוגים שבששים רבוא בני ישראל, שכן כל אחד מהם קיבל את

א. הגמרא ביומא¹ שואלת: „כתיב² וברדת הטל על המחנה לילה ירד המן עליו (משמע שהמן ירד בתוך המחנה); וכתיב³ ויצא העם ולקטו (משמע שהיו צריכים לצאת מחוץ למחנה ללקט המן); וכתיב⁴ שטו העם ולקטו (ש”שטו” פירושו שהיו צריכים ללכת למקום רחוק כדי ללקט את המן) הא כיצד” (כיצד מתיישבים כל שלשת הדברים הללו)? ומתרת הגמרא, ששלשת הלשונות דנים בשלשה סוגי אדם: „צדיקים ירד על פתח בתיהם, בינונים יצאו ולקטו, רשעים שטו ולקטו”. וכך מבארת הגמרא שם¹ גם את שלש הלשונות „לחם”, „עוגות” ו”וטחנו”: לצדיקים היה המן כלחם אפוי („לחם”); בינונים היו צריכים לאפות אותו („עוגות”) ואילו רשעים נאלצים היו להתחיל מן הטחינה (”וטחנו ברחיים”).

ב. המן נקרא בתורה בשם „לחם מן השמים”³ או „דגן שמים”⁵. משום כך יש דעות בראשונים⁶ שבני ישראל היו מברכים על המן „המוציא לחם מן השמים”.

ההבדל שבין לחם מן השמים לבין לחם מן הארץ הוא: לחם מן הארץ דורש עבודה מרובה ומלאכות שונות עד שנעשה ראוי לאכילה,

- (7) שבת עד, ב.
- (8) וגם אלו שהוצרך להיות טחנו דכו ובשלו (ראה להלן הערה 14), אין זה בדומה כלל להטרחות שבלחם מן הארץ.
- (9) יומא עה, ב.
- (10) פ”ב.
- (11) שעבר עמהם עוד בים סוף (סנה’ קג, ב. ועיין פסחים קיז, א).
- (12) מכילתא שמות טז, ד. יל”ש שם. ועייג”כ לקו”ת עקב (יד, ב) שהמן הוא בחי’ משה שקיבל התורה, ולכן כתיב ב’ ולא ידעון אבותיך, שהאבות היו קודם מ”ת. ובקיצורים שם (טז, ב): ה’ זה המזון של דור דיעה שקיבלו התורה.

- (1) עה, א.
- (2) במדבר יא, ט.
- (3) שמות טז, ד.
- (4) במדבר יא, ח.
- (5) תהלים עה, כד.
- (6) רמ”ע מפאנו בס’ מאמר שבתות ה’ (ח”ב בתחלתו בהמשך דבריו ע”ד הסעודה דלעת”ל) שכן יברכו או על המן (השמור בצנצנת). ובס’ חסידים (הוצאת מק”ן ס’ תתת”מ: על המן היו מברכים הנותן לחם מן השמים (וראה סה”מ מלוקט ח”א ע’ רלט הערה 49). – ובכ”מ מבואר שהיו מברכים עוד לפני הדמעה (שתקין ק’ ברכות, במדב”ר פי”ח, כא. הובא בשו”ע אדה”ז רסמ”ו) וראה לקו”ת לגי”פ ר”ה להבין ענין הברכות (אזה”ת בראשית כרך ג תקנא, א).

התורה, ולכל אחד מהם חלק בפשט, רמז דרוש וסוד שבתורה¹³.

אף שגם לאחר אכילת המן נותרו הרשעים כפי שהיו, והדבר לא הביא אותם לידי תשובה מיד – שהרי לכן גם לאחר מכן היה הסדר אצל חלק מבני ישראל של טחנו דכו ובשלו¹⁴, היתה דרושה להם טרחה בהכנת המן לאכילה, וגם "וינסו אותי זה עשר פעמים"¹⁵ היה בחלקו אחר אכילת המן¹⁶ – היינו שהמן עדיין לא פעל בהם את הויכוח בשלימות, אבל ודאי שבהיותו ענין שכולו טוב פעל בהם כרסום כל שהוא, וסוף כל סוף, כשנתקיים היעוד ונשלם הויכוח, היתה לאכילה זו חלק בדבר.

ג. לפי זה יובן גם מה שכתב בספר העתים¹⁷ בשם הר"ס ג, שהנמצא בשבת בדרך רחוקה ואינו יודע איזו פרשה נקראת בשבת זו, יקרא בפרשת המן, כי פרשת המן נאמרה בשבת^{17*}. ולכאורה, הרי ישנן כמה פרשיות בתורה שנאמרו בשבת, "ורכולי עלמא בשבת ניתנה תורה"¹⁸, – ואם כן אפשר הרי, לקרוא למשל, את עשרת הדברות. מהו איפוא הטעם שיש לקרוא דוקא פרשת המן^{18*}?

אלא שלפי האמור לעיל, שלא נפגמה מעלתו של המן גם כשירד למטה ביותר, מובן הקשר המיוחד בין פרשת המן לשבת שמכנה משותף להם: גם שבת ניחונה בסגולה מיוחדת זו – השבת נעלה ביותר, וגם ברדת למטה

מטה, הוא נשאר במהותו ומעלתו העצמי¹⁹. נאמר: "ויכולו השמים והארץ וכל צבאם", בשבת עומדת הבריאה כולה, בכליון להקב"ה ("ויכולו" מלשון כליון)²⁰. אין משמעות הדבר שהעולם מתבטל, אלא שהעולם, כמו שהוא, מתעלה ומתרום ב"כליון" זה, לכך הלכה היא²¹: שהשבת מצוה לענגו באכילה ושתיה, תענוג האדם באכילה ושתיה גשמיים בשבת, לא רק האכילה ושתיה אלא התענוג עצמו – נעשה מצוה. בימות החול אכילתו ושתיתו של האדם צריכה להיות רק במידה הדרושה לקיום

(19) בשניהם – מן ושבת – היא אותה הנקודה: חיבור עליון ותחתון באופן שהעליון נשאר במעלתו ותחתון נשאר במציאותו, אלא שבשבת הוא עליית העולמות (במציאותם הם) למעלה, ובמן – המשכת העליון (במהותו) למטה. ואף שבידידת המן למטה נעשה מזון גשמי (ומגשם קצת, וכשהוצרך משה לקבל התורה לא אכל גם את המן כמו שנעשה מזון גשמי – רק כמו שהוא בדרגת לחם אבירים שמה"ש אוכלין אותו)* ולכן לא ירד המן בשבת, כי בזמן עליית העולמות א"א להיות הירידה למטה – מ"מ גם כמו שהוא בגשמיותו, מלובשים בו אורות העליונים ממש**. ואדרבא דוקא משו"י לא ירד המן בשבת (שהעל' היא רק בפנימיות העולמות, שלכן שארי ההשפעות, להיותם מבחי' חיצונית, יורדים בשבת)*** כי הוא המשכה פנימית. כמבואר בתו"א ויקהל פט, א"ב. ומטעם זה רק ירדת המן (למטה) לא היתה בשבת, אבל המן למעלה, עיקר המשכתו היתה בשבת, וכל שיתא יומין מתברכא במן מיומא שביעאה (זח"ב ס"ג, ב).
(20) ראה ב"ר פ", ד. אוה"ת עה"פ ויכולו. וש"נ.
(21) שו"ע אדה"ז ר"ס רמב.

(*) תו"א ק"ג, ג. – ובתו"א יתרו (עד, א) ובלק"ת במדבר (ו, ב) איתא, שגם לחם אבירים שמה"ש אוכלין אותו לא אכל איש זה משה והוא עפ"י ב' הדיעות דר"י ור"ע יומא עוב. ב' ויתר נכון (כי בש"ס משמע דל"ע אכל איש קאי על כל בני"י) עפ"י הדיעה אשר בשמו"ר פמ"ז. ח. ז. ואלו ואלו דא"ח. ואולי אפשר לתוך בין הדיעות, שנפקא מינה במשה עצמו בין כשלומד מן הקב"ה או כשטונה לעצמו, שאז הוא במדינת מלאך. וד"ק בתו"א ובלק"ת (ממכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א מיום י"ד טבת תש"כ).
(**) ע"פ מש"כ בד"ה והריחו לאדה"ז (בס' אתהלך – ליאזנא) בענין הטל נראה דהמן למטה ה' מהות השפע דלמעלה.
(***) ראה ג"כ לק"ת פ' תזריע ד"ה למנצח על השמינית.

לזכות

כ"ק אדוננו מורנו ורבינו

מלך המשיח

🕊 🕊 🕊

ויה"ר שעי" קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'

🕊 🕊 🕊

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח

לעולם ועד

(13) ש' הגלגלים הקדמה יו. ש' המצוות בתחלתו. וראה ג"כ הל' ת"ת לאדה"ז פ"א ס"ד.

(14) עיין זח"ב (סב, סע"ב) ות"ז (בסופו סוף ת"ג) שגם דכו גו' שייך לרשעים. ויש ליישב אשר בזה (משא"כ בפ' שטו גו') לא פליג על הש"ס (יומא עה, א). ובד"ה אר"ע (המשך תרס"ו) הביא דוקא ורק – דכו.

(15) במדבר יד, כב.

(16) ראה ערכין טו, א. מפרשי המשנה אבות פ"ה מ"ד.

(17) הלכות ברכת ויעונג שבת סקפ"ד.

(17*) או שבה נצטוו על השבת.

(18) שבת פו, ב.

(18*) ראה גם לקו"ש [המפורגם] חט"ז ע' 184 ואילך.

הגוף, וגם אלו ללא התענוג שבהן, שהוא מגשם; לא כן בשבת, לא זו בלבד שאין התענוג מגשם ("פרש חגיכם קאמר ולא פרש שבתכם")²², אלא אדרבה, התענוג עצמו הוא המצוה²³.

אור השבת חודר בכל הבריאה, עד שאפילו רשע גמור אינו משקר בשבת²⁴, ועם זאת אין פירוש הדבר שבשבת מתעורר בתשובה וחזל מלהיות רשע. שכן מדובר כאן, במי שנשאר כפי שהיה אתמול, ועם כל זה אינו משקר בשבת, משום שאור השבת חודר גם בתחתון ביותר.

ולכן, כשלא ידוע איזו פרשה נקראת בשבת, יש לקרוא בפרשת המן דוקא: כל ההמשכות בעולם הרי מקורן בתורה; שלכן, כדי לפעול בעולם את ענין השבת, "המטה" יהיה חדר באור השבת, אזי אם אין יודעים את הענין המיוחד שבתורה לשבת זו, עליו לקרוא את הפרשה ה"כללית" בתורה לשבת²⁵ – שהיא פרשת המן, שכן גם המן במעלתו העצמית ירד עד לדרגות הנחותות ביותר. לא כן עשרת הדברות, או פרשה אחרת בתורה, אף שהן

(22) וח"ב פת, ב.

(23) ראה תו"א ר"פ חיי שרה. לקו"ת בלק עב, א. ד"ה והוא עומד עליהם תרס"ג ושי"נ.

(24) ירוש' דמאי רפ"ד – אף שבחול משקר וכו' דהיינו שהוא רשע גמור. – ומה שנראה במוחש שלפעמים משקר בשבת הוא מפני שיש לו כח הבחירה ויכול לבחור גם היפך טבעו וחזקה שלו (וכלשון הירושלמי (דמאי רפ"ד) והמפרשים "אומר אמת" "רא מלשק" וכו"ב, ולא "אינו יכול לשקר"), אבל מצד טבע כל איש ישראלי, אפילו מצד טבע נפשו הבהמית דעם הארץ, אינו משקר בשבת. – וכן הוא גם בנוגע למן, דאף שהמון שלהם או, מצד טבעם, ה' לחם מן השמים שאין בו פסולת, מ"מ מצד כח בחירתם היו יכולים לקנות מתגרי או"ה מזון שיש בו פסולת (יומא עה, ב) ולהיות ניוונים ממנו (משיחת ש"פ עקב תשכ"ג).

(25) עד"ו מצינו גם בתפלה שיש י"ב שיעורים מיוחדים ל"ב שבטים וכשאין ידוע השער וכו' – מתפלל ונכנס בשער הכולל וכו' (ראה לקו"א לה"מ. שער הכולל בהקדמתו).

נעלות ביותר, אינן מורות כל כך על המשכתן למטה מטה כפי שהן במעלתן.

ד. כל עניני העולם מקורם בתורה. שני סוגי הלחם, לחם מן הארץ ולחם מן השמים (מן) מצויים גם בתורה, שכן התורה נקראת לחם²⁶, ומשני סוגי הלחם שבתורה, נובעים שני סוגי הלחם בגשמיים.

שני סוגי הלחם בתורה הם: גליא דתורה ופנימיות התורה. גליא דתורה נקראת לחם מן הארץ ופנימיות התורה – לחם מן השמים²⁷.

גליא דתורה נקראת לחם מן הארץ, משום הקושיות ומחלוקות שבה – הקשורות בטרחה ויגיעה; פנימיות התורה נקראת לחם מן השמים – "דלית תמן לא קשיא כו' ולא מחלוקת כו"²⁸ (אין בה לא קושיות ולא מחלוקת).

ברם, אין לחשוב: מאחר שפנימיות התורה נקראת לחם מן השמים הרי היא שייכת רק ליחידי סגולה; גם פנימיות התורה, כמו ה"מן", שייכת לכל בני ישראל, גם לרשעים, ואפילו לרשעים במובן הפשוט – כי לא זו בלבד שהדבר לא יזיק ח"ו, כמו המן שאין בו פסולת, שלא הביא כל הזיק, אלא אדרבה, מאחר ש"תלמוד גדול שהתלמוד מביא לידי מעשה"²⁹, הרי בודאי שלימוד החסידות פועל בהם סוף כל סוף שיחזרו בתשובה ויהיו לומדי תורה ומקיימי מצוות, וכהבטחת רז"ל³⁰, שהמאור שבה – המאור שבתורה, זה פנימיות התורה³¹ – מחזירו למוטב.

(26) ראה שבת קכ, א. חגיגה יד, א. הקדמת ת"ו (א).

(ב) שם (בסופו) ת"ג (קמ, ב). ב"ר פמ"ג, ו. ועוד.

(27) ראה ד"ה וה' כי תבוא תרס"ו. אר"ע אשריכם תרס"ו.

(28) וח"ג קכד, ב. וראה אגה"ק סכ"ו.

(29) קדושין מ, ב ושי"נ.

(30) איכ"ר בתחלתו. ירושלמי חגיגה פ"א, סה"ז.

(31) קרבן העדה שם. וראה ג"כ תורת שלום ע' 232.

משום כך אסור למנוע ח"ו משום אדם מיישראל מלימוד פנימיות התורה, אדרבה, יש להשתדל ולקרב כל אדם אל ה"לחם" מן השמים, ללימוד פנימיות התורה, כי על ידי כך ימהר להגיע אל האמת האמיתית, ויהיה ל"אינו משקר", שיסולק ממנו שקר העולם המסתיר ומכחיש את "אמת הוי", עד שלא תהיה אצלו כל מחלוקת בין נפש האלוקית ונפש הבהמית; לא יהיו אצלו שום קושיות וספיקות כו', וילך בדרך המלך, מלכו של עולם.

ה. יש הטוענים, שיש למנוע מאלו שעדיין אינם בבחינת צדיקים את לימוד פנימיות התורה. חובה אפוא לדעת, שבוה שמשפיע על אדם ללמוד פנימיות התורה – מחזירו למוטב, הוא מביא אותו בסופו של דבר לתשובה; ואילו הנהגה הפוכה מזו לא רק שאינה מסייעת לו להתעלות, כי אם אדרבה, גורמת לו דחייה ר"ל, ועלול לבוא ח"ו למצב נחות יותר.

וכאשר ייתבע "נדחה" זה, בבוא העת, מדוע הוא נחות כל כך, ישיב: "כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת הוי"³²; ואזי יידרש, לבדוק היטב מיהו שדחה אותו, האם הוא הגון וטוב ממנו. יתר על כן: התביעה תהיה שהמדחה לא ימדד בהתאם לכוחות הנדחה, אלא לפי כוחותיו הוא.

(כפי שמבואר בחסידות על הפסוק³³ "והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה": משה רבינו חשב בקרבו, אילו הוענקה לאדם אחר נשמה כה גבוהה כזו וסייעתא דשמיא כפי שניתן לו, למשה רבינו – היה הוא גדול ממנו).

יש להבהיר, שהמונע מיהודי ללמוד תורה – תורת חיים, ובפרט אם מונע בעדו להתקרב

(32) שמואל א כו, יט.

(33) במדבר יב, ג.

לפנימיות התורה – אילנא דחיי²⁸, הרי הוא ר"ל הורג נפש בדקות, שמנתק אותו מדביקות באלקים חיים.³⁴

ו. בכלל רואים אנו, שכל שמתקרבים לביאת המשיח, כך פוחתת והולכת המחלוקות והטענות על עניני חסידות. פעם היו טענות על החסידות עצמה. כיום, שאנו קרובים לעלות השחר – שחרו של משיח, אין עוד טענות על החסידות עצמה. אך עלה בדעתו של היצר הרע המצאה חדשה וטענות חדשות: לחסידות דרושות הכנות, חסידות שייכת רק ליחידי סגולה וכו'.

כל העלם והסתור יש בו הרי כוונה – והכוונה היא, לנצל את ההעלם: לא רק שלא להתפעל ממנו, אלא אדרבה, על ההעלם לפעול, להתחזקות, בתוספת אומץ, בלימוד והפצת החסידות.³⁵

וכשיווכח היצר הרע שההעלם שיצר, עוד הביא לחיזוק ללימוד והפצת החסידות, יבין שהדבר לא השתלם עבורו, "וגם איביו ישרים עמו" – הוא עצמו יסיר את ההעלם.

יתן ה' שלא להתפעל משום נסיונות, העלמות והסתרים, ואדרבה, הם עצמם יוסיפו כח ואומץ בהפצת המעיינות, וככל שנעסיק בהפצת המעיינות, נקרב יותר את הגאולה השלימה והאמיתית למטה מעשרה טפחים, על ידי משיח צדקנו, במהרה בימינו.

(מלוקט משיחות יו"ד שבט תשי"ז)

(34) אין סתירה לזה ממרו"ל ע"ד ת"ת לתלמיד שאינו הגון (נוסף על שזהו גם בנוגע ללימוד הנגלה. ואדרבה) ועד"ו בזה ובכתהאזיו"ל ע"ד הכנות ללימוד פנימיות התורה – כמשנ"ת במ"א ובפרט כמשנ"ת בדיוק ה' יפצו מעינותיך חוצות ועייג"כ ה' ת"ת לאדה"ז פ"ד, ס"ג וסי"ז. – ולהעיר ממשל הידוע דאכן יקרה שכבחר המלך הניתן דוקא לבן מלך המסוכן ("התמים" ח"ב ע' מט [עב, א]. אגרות קודש אדמו"ר מחוריי"צ ח"ג ע' שכו ואילך). (35) ועד"ד המבואר בתניא פכ"ח, אגה"ק סכ"ה.